

Stöd vid framtagande av plan för gemensam primärvård

Syfte

Primärvården ska vara navet i hälso- och sjukvården och den vårdnivå som ska vara nära invånarna och bidra till hälsa och trygghet.

Samverkansstrukturen har vuxit sig starkare mellan region och kommun de senaste åren och nu finns en utvecklingspotential att stärka den gemensamma primärvården som nav i hälso- och sjukvårdssystemet.

Genom ett systemledarskap kan utveckling av personcentrerade arbetssätt främjas som bidrar till bästa resursnyttjande för såväl invånare, medarbetare som vårdens huvudmän.

Denna presentation med tillhörande lärande exempel, syftar till att vara ett stöd för kommuner och regioner i arbetet med att ta fram en plan för gemensam primärvård.

Innehåll

1. Bakgrund

- Ett verktyg i fokusflyttningen Nära vård
- Statliga utredningar
- Organisatoriska mellanrum

2. Vad är primärvård?

- Två huvudmän och mångfald av utövare
- Primärvård är en vårdnivå
- Primärvårdens grunduppdrag
- Primärvårdens roll

3. Fördelar med systemledarskap

- Systemledarskap i samsyn
- Fördelar på mikro-, meso-, makronivå

4. Innehåll i Gemensam plan

- En gemensam plan fyller mellanrummen
- Förstärkt samverkan

- Gemensam plan som konkret verktyg
- Primärvården som nav
- Kompetensutmaningar
- Proaktivt och hälsofrämjande arbetssätt

5. Fem steg till en Gemensam plan

- De fem stegen
- Kartlägg förutsättningar
- Agera gemensamt
- Säkra stödet
- Gemensam uppföljning

6. Inspiration

- Jönköpings län
- Lidköping
- Skellefteå/ Norsjö

Bakgrund

Ett verktyg i fokusförflyttningen till Nära vård

Personcentrering som förhållningssätt och arbetssätt är, tillsammans med samverkan mellan kommuner och regioner, två av de framgångsfaktorer som har identifierats i förflyttningen till Nära vård.

En plan för gemensam primärvård är ett verktyg i denna fokusförflyttning:

- ➔ Från organisation till relation.
- ➔ Från passiv mottagare till aktiv medskapare.
- ➔ Från reaktiv till proaktiv och hälsofrämjande.
- ➔ Från isolerade vård- och omsorgsinsatser till samordning utifrån personens fokus.

Statliga utredningar pekar på möjligheter med en gemensam plan

 Regioner och kommuner ska för utformningen av hälso- och sjukvård på primärvårdsnivå upprätta en övergripande gemensam plan.

God och nära vård - En reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem SOU 2020:19

 ...regionen och kommunerna ska samverka med varandra vid planering och utveckling av hälso- och sjukvården.
”Regionen och kommunerna i regionen ska i en gemensam plan ange formerna för och utvecklingen av primärvården”

Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer SOU 2022:41

Ref: www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/04/sou-202019/ www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2022/06/sou-202241/

Organisatoriska mellanrum – när glapp uppstår i välfärden

Ett organisatoriskt mellanrum uppstår när en persons, grups eller organisations ansvar, befogenheter, ambitioner, kompetens, information etcetera tar slut utan att någon annan persons, grups eller organisations tar vid.

Ref: I välfärdsproduktionens gränsland. Organisatoriska mellanrum i vård, skola och omsorg. Mats Tyrstrup 2014

Mellanrum som förbättringsområde

- Mellanrum per definition utgör förbättringsområden, fält av potential och i vissa fall innovationsmöjligheter som kan leda till att utveckla nya system och öka kvalitén för invånaren.
- Större system behöver utvecklas så att det inte utgår från enheter och gränser utan från det resultat som eftersträvas.

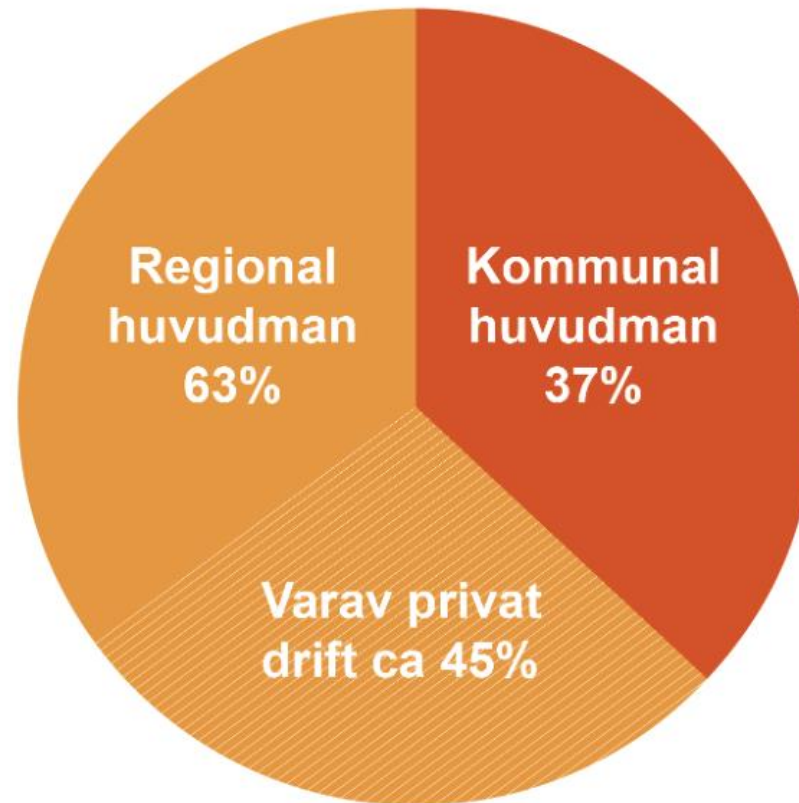

Ref: Fritt från Mats Tyrstrup, I välfärdsproduktionens gränsland. Organisatoriska mellanrum i vård, skola och omsorg.

Vad är regional/kommunal primärvård?

Svensk primärvård

En vårdnivå med två huvudmän och mångfald av utförare

Ref: www.vardanalys.se/wp-content/uploads/2021/09/Sammanfattning-Rapport-2021-8-N%C3%A4ra-v%C3%A5rd-i-sikte.pdf
<https://skr.se/skr/ekonomijuridik/ekonomi/sectornisiffror/kopavverksamhet.35817.html>

Primärvård är en vårdnivå

- Från och med den 1 juli 2021 har primärvården en ny definition. Den nya definitionen innebär att primärvården ska svara för behovet av medicinsk bedömning och behandling, omvårdnad, förebyggande arbete och rehabilitering som inte kräver särskilda medicinska eller tekniska resurser eller annan särskild kompetens. (2 kap. 6 § HSL).
- SKR har tagit fram ett material till regioner och kommuner som stöd i arbetet med att ta fram avtal mellan huvudmännen om samverkan kring specialiserad vård i hemmet. Med hemmet menas såväl ordinärt boende som särskilda boendeformer.

Ladda ner
rapporten
”Specialiserad
vård i hemmet”

Primärvårdens grunduppdrag

Nationellt primärvårduppdrag 1 juli 2021

1. Tillhandahålla de hälso- och sjukvårdstjänster som krävs för att tillgodose vanligt förekommande vårdbehov
2. Se till att vården är lätt tillgänglig
3. Tillhandahålla förebyggande insatser utifrån såväl befolkningens behov som patientens individuella behov och förutsättningar
4. Samordna olika insatser för patienten i de fall det är mest ändamålsenligt att samordningen sker inom primärvården
5. Möjliggöra medverkan vid genomförande av forskningsarbete.

Ref. <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/god-och-nara-var/d/kommunal-halso--och-sjukvard/ny-definition-av-primarvarden/>

Primärvårdens roll

- Primärvårdens roll är att vara navet i hälso- och sjukvården och ska vara den vårdnivå som verkar nära invånarna.
- Primärvården har två huvudmän med samma uppdrag men inom olika områden:
 - kommuner – stödverksamhet LSS, särskilt boende, hemsjukvård
 - regioner – MHV, BHV, ungdomsmottagningar, vårdcentraler, första- linje-verksamheter

Fördelar med systemledarskap

Fördelar med ett systemledarskap

- Då huvudmännen tar ett gemensamt ansvar för utformning och utveckling av primärvården, kan invånarens behov mötas med lösningar som skapas över de organisatoriska gränserna.
- Det blir tydligt vilken huvudman som ansvarar för vad och vad man ansvarar för tillsammans.
- Ett systemledarskap skapar förutsättningar för att invånaren får en sammanhängande hälso- och sjukvård och omsorg.
- Genom att se hela systemets samlade resurser, t ex. i form av kompetens, kan de användas mer effektivt.

Fördelar på mikronivå

Teamet kring invånaren

- Ges möjlighet att fullt ut samskapa med invånaren och tillämpa ett personcentrerat arbetssätt.
- Skapar trygghet i att veta vem som gör vad och vilka resurser som finns.
- Får rätt förutsättningar för att kunna använda bästa tillgängliga kunskap.
- Får rätt förutsättningar att utveckla och förbättra verksamheter.
- Har en ledning som visar riktning, efterfrågar resultat och för dialog om kvalitet med verksamheten.

Fördelar på mesonivå

Verksamhetsnivå som skapar förutsättningar för mikrosystemen

- Skapar förutsättningar för samordningsforum mellan verksamheter.
- Möjliggör ett bättre stöd till mikronivån.
- Tydlighet i att veta vem som gör vad och resursplanering.
- Stöd för kontinuerlig planering.
- Gemensam planering av kompetensutveckling.
- Delat ansvar för invånare med samordningsbehov.
- Gemensamt kunna stödja uppföljning och utveckling av verksamheter.

Fördelar på makronivå

Styrning och ledning

- Skapar förutsättningar för att nå uppsatta mål.
- Kan underlätta för teamet närmast invånaren att göra ett bra arbete.
- Färre patienter behöver hamna på akuten.
- Det är mer resurseffektivt för huvudmännen att planera primärvården tillsammans, till exempel avseende lokalfrågor, utbudsfrågor eller kompetensfrågor.
- En gemensam planering ger bättre förutsättningar för att kunna arbeta med utvecklingsstrategier och forskningsfrågor.

Innehåll i Gemensam plan primärvård

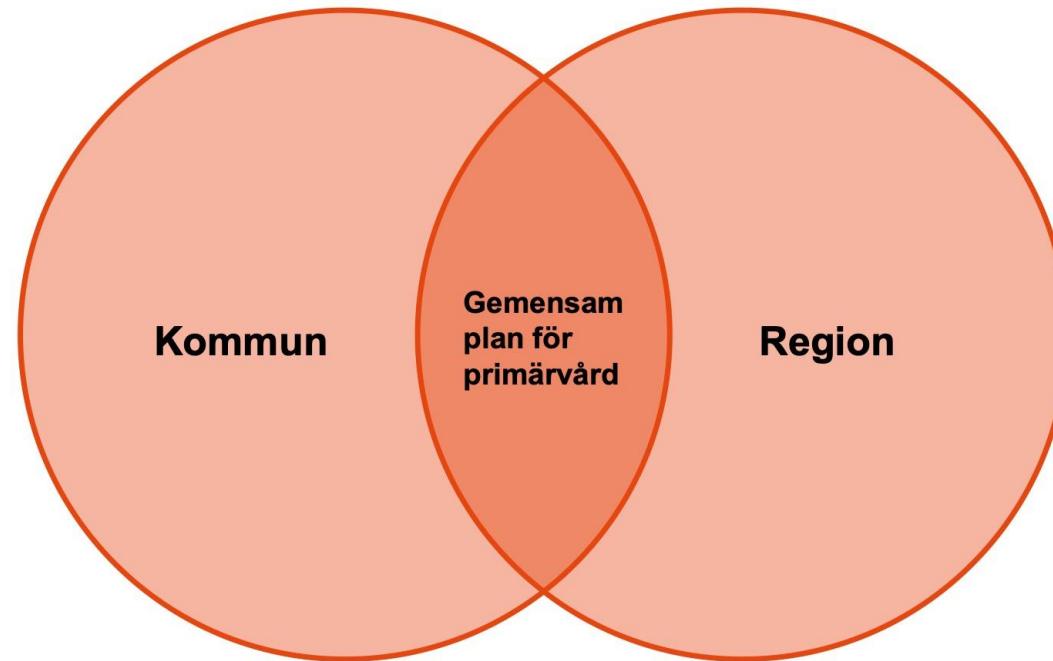
En gemensam plan fyller mellanrummen

- Organisatoriska mellanrum utgör potentiella möjligheter till förbättringsarbete och innovation.
- Då primärvårdens huvudmän arbetar fram en plan för gemensam primärvård ges verksamheter och medarbetare förutsättningar att tillsammans forma lokala arbetssätt och stärkta samarbeten utifrån invånarens behov.

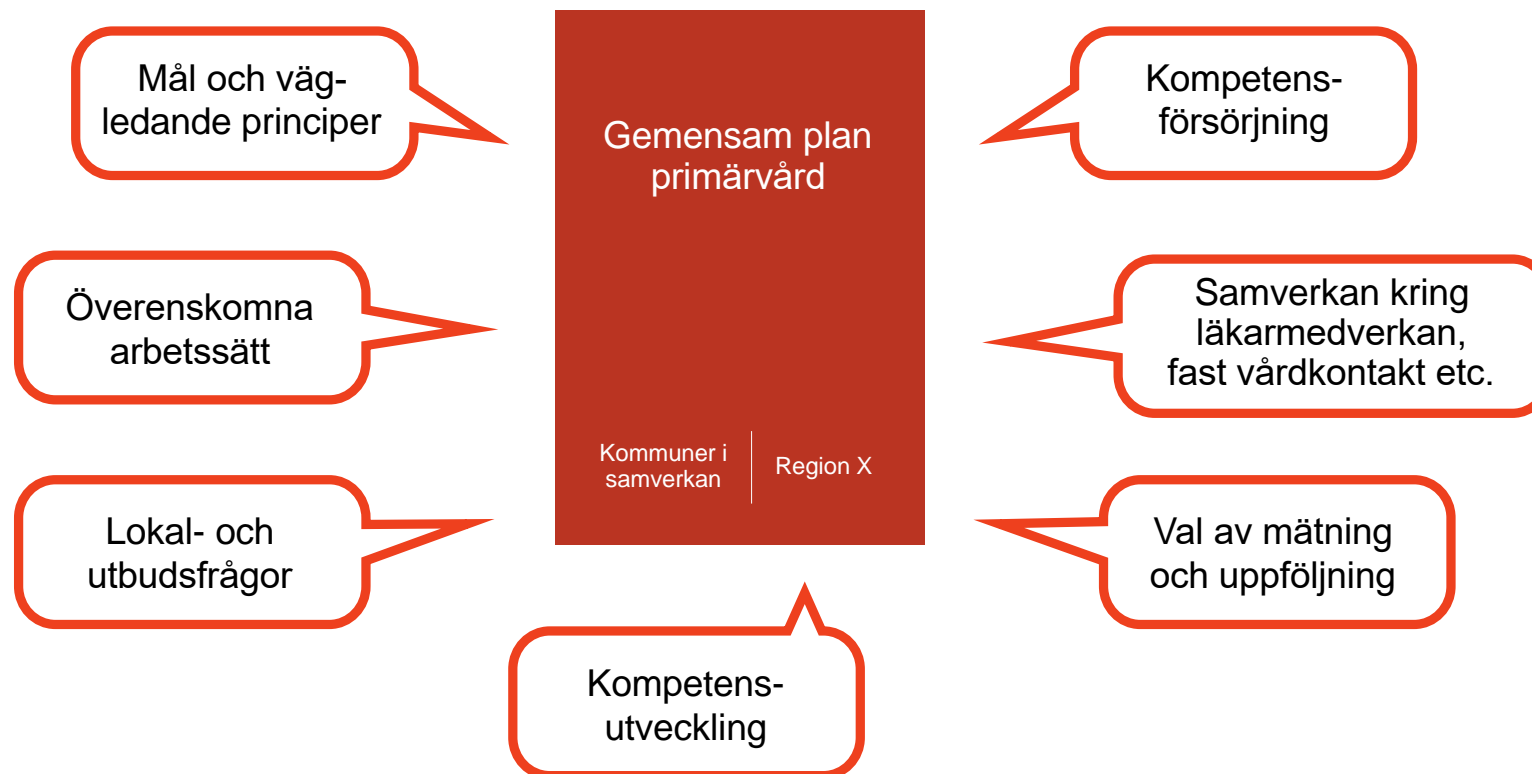
Förstärkt samverkan

Varje huvudman har ansvar för att ställa om till Nära vård, men de har också ett gemensamt ansvar att, utifrån invånarens behov, hitta nya sätt att samverka.

Gemensam plan som konkret verktyg

En plan för gemensam primärvård är ett verktyg i omställningen till Nära vård och kan innehålla såväl överenskomna förhållnings- och arbetssätt som hur samverkan konkret ska se ut.

Gemensam utveckling bidrar till att stärka primärvården som nav

- Det finns flera konkreta områden som kan planeras gemensamt av huvudmännen.
- Exempel på övergripande frågor *som kan ingå* i en gemensam plan är:
 - Utveckling av primärvården
 - Utbudsfrågor
 - Forskningsfrågor
 - Lokalfrågor

Att gemensamt möta primärvårdens kompetensutmaningar

Kompetensförsörjningen är den största utmaningen svensk arbetsmarknad står inför. Bland de åtgärder som föreslagits för att möta behoven finns förändrade arbetssätt och att skapa bättre förutsättningar för vårdens medarbetare att utvecklas. En gemensam plan kan bidra till att ge den helhetssyn och skapa de långsiktiga åtgärder som krävs. Exempel på områden *som kan ingå* i en gemensam plan är:

- Kompetensförsörjning
- Kompetensutveckling
- Samverkan kring VFU-legitimerade yrkesgrupper

Samordning av insatser möjliggör att arbeta mer proaktivt och hälsofrämjande

Då primärvårdsarbetet planeras gemensamt underlättas samordningen av insatser utifrån personens fokus vilket både möjliggör att arbeta mer resurseffektivt, proaktivt och hälsofrämjande. Exempel på konkreta samverkansområden/frågor *som kan ingå* i en gemensam plan är:

- Befolkningsinriktat förebyggande arbete
- Läkarmedverkan
- Fast läkarkontakt
- Fast vårdkontakt
- Patientkontrakt
- Samordnad individuell vårdplan, SIP
- Medicinsk vårdplanering

Fem steg till en plan för gemensam primärvård

De fem stegen

Att ta fram en plan för gemensam primärvård handlar i hög utsträckning om att formulera områden för samverkan, och besluta om hur det praktiskt ska fungera. Arbetet med planen kan göras i fem steg:

- 1 Gemensamma mål
- 2 Kartlägga förutsättningar
- 3 Hur vi ska agera tillsammans
- 4 Säkra stödet till mikronivån
- 5 Gemensam uppföljning

1 Gemensamma mål

- Arbetet med att ta fram en gemensam plan för primärvården bör ta avstamp i det gemensamma varför, den värdegrund och målbild för nära vård som tagits fram i länet.
- Den gemensamma planen kan antingen tas fram på kommun eller på länsnivå.
- Utifrån den övergripande målbilden arbetas konkreta mål fram för den gemensam planen för primärvård.
- En viktig fråga att ställa är ”Vad vi vill uppnå med primärvården i länet?”

Exempel på mål för en gemensam plan

Jönköpings län

”Vi vill på systemnivå skapa förutsättningar och stödsystem för att stärka invånares hälsa för hela livet.

Ge verksamheter och medarbetare förutsättningar till gemensamma lokala arbetssätt och stärkta samarbeten.

Genom gemensam uppföljning skapa lärande, effektiva arbetssätt och rikta stöd och insatser.”

Lidköping

- Öka och säkerställa patientens delaktighet
- Öka och säkerställa kontinuiteten för patient och medarbetare
- Utveckla teamarbetet med/kring patienten
- Öka och säkerställa tillgängligheten

2 Kartlägg förutsättningarna

En kartläggning kan ge svar på:

- Hur ser invånarens behov ut?
- Vilka behöver involveras i arbetet, t ex. privata utförare?
- Vad fungerar bra i samarbetet runt invånaren kopplat till behoven och vad behöver utvecklas?
- Hur ser mötesplatserna ut idag?
- Vilka resurser - utvecklingsledare/ projektledare - finns som stöd i utvecklingen och för att implementera nya arbetssätt och rutiner?
- Vilka förväntningar finns på ett samarbete?

Kartläggning arbetssätt och överenskommelser

- Säkra samsyn kring gemensamma överenskommelser, arbetssätt och rutiner som ni redan har t.ex. för läkarmedverkan, fast vårdkontakt, fast läkarkontakt eller patientkontrakt.
- Vilka överenskommelser och arbetssätt kan utvecklas och byggas vidare på i samverkan?

3 Agera gemensamt

Systemledarskap handlar om att möta komplexa utmaningar med ett *gemensamt* agerande och en hög nivå av *flexibilitet*, då man erkänner att ingen enskild entitet har kontrollen och att det inte alltid finns förbestämda lösningar på utmaningarna man står inför.

Den fokusförflyttning som Nära vård innebär möjliggörs då primärvårdens huvudmän samverkar sömlöst i ett systemledarskap. Samordningen sker utifrån personens fokus och behov kan tillgodoses utanför organisationsgränserna.

Främja samverkanskulturen

En nyckel till framgång i att etablera ett nytt arbetssätt är att främja samverkanskulturen. Detta kan möjliggöras genom att:

- Arbeta fram Vägledande principer
- Definiera ledningsnivåer
- Etablera ”parhästar” över organisationsgränserna oavsett huvudman.
- Se till att medarbetare från region och kommuner inklusive privata utförare ges möjlighet att träna nya arbetssätt tillsammans för att bygga relationer.

Vägledande principer

Vägledande principer ger rätt förutsättningar för ett sömlöst arbete där fokus ligger på att gemensamt lösa de utmaningar och problem som uppstår.

Exempel på vägledande principer:

1. Vad är bäst för invånaren?
2. Ingen patient i onödan på sjukhus.
3. Vi gör det tillsammans. Ingen lyckas om inte helheten lyckas.
4. Ta ansvar för eget arbete, återkoppla till steget före och underlätta för steget efter.
5. Ta tag i problem direkt.

Exempel hämtat från Lärande exempel: Samverkanssystemet, Skellefteå/Norsjö resp Jönköpings län

Ledningsnivåer

- Arbetet med att ta fram en gemensam plan för primärvården initieras på huvudmammanivå av kommundirektör tillsammans med regiondirektör.
- Ansvariga personer/ roll på makronivå har det systemövergripande ansvaret i det fortsatta arbetet.

Det organisatoriska samspelet

- Arbetet i organisationerna sker på tre nivåer: mikro, meso och makro.
- Dessa ska samspela och stödja utförandet av primärvårdsuppdraget som regionen och kommunerna har tillsammans.
- Genom att beskriva målsättning för mikro-meso- och makronivån, kan bästa förutsättningar skapas för mikrosystemens möte med invånaren.

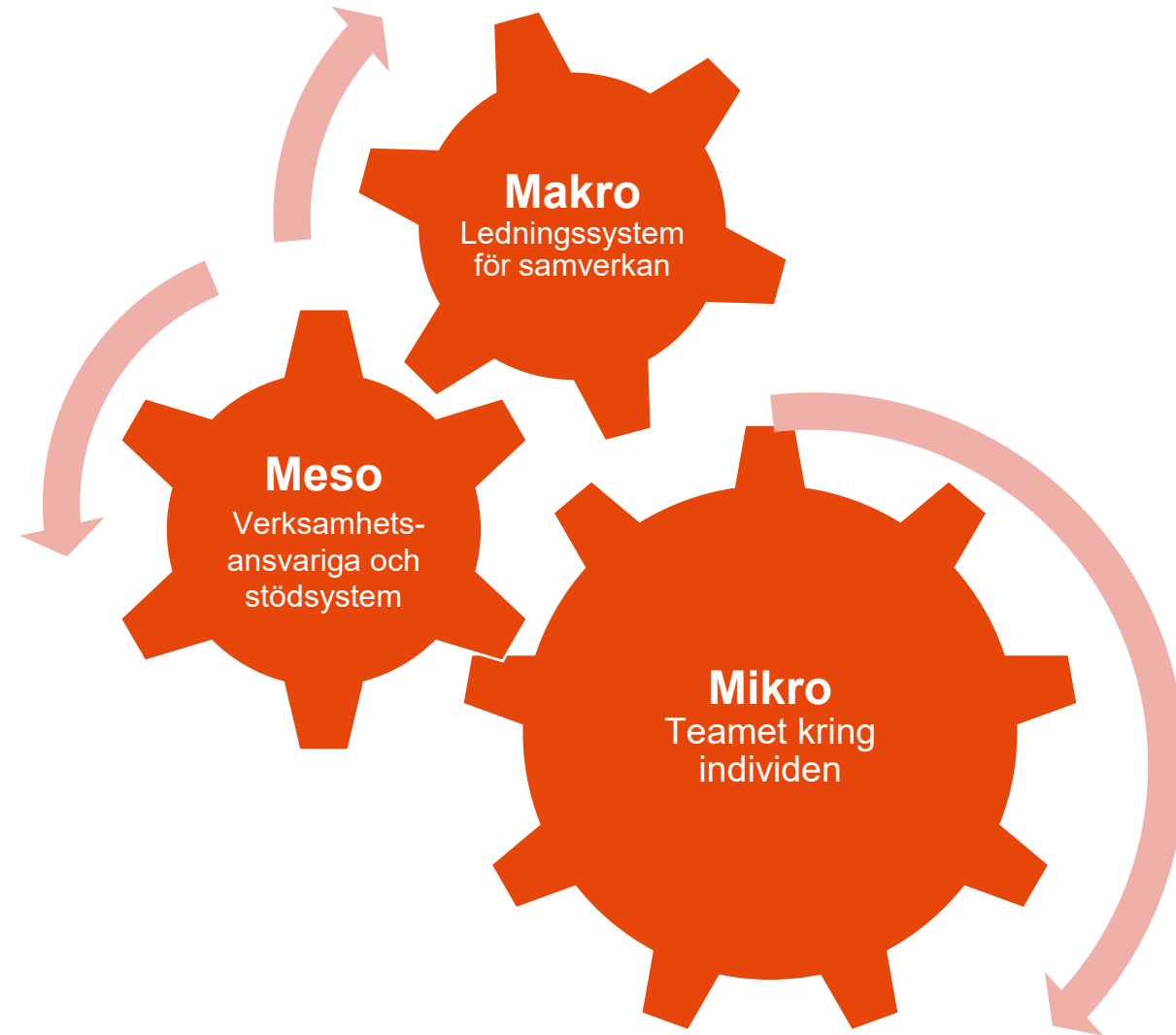

Bild hämtad från Gemensam plan för primärvård Jönköpings län.

Ansvar: Mikro – Meso – Makro

De uppsatta målen och de vägledande principerna kan verka genom informella ledningsstrukturer i tre systemnivåer över huvudmanna- och utförargränserna:

Makronivå: *Chefer med övergripande ansvar t ex. chef för regionens primärvård , social- och vård/omsorgschefer i kommunerna.* Har det systemövergripande ansvaret, sätter kurs för den strategiska inriktningen. Håller fast i målen. Tar fram vägledande principer.

Mesonivå: *Verksamhetschefer inom regionen/privata utförare och kommunerna (med "taktiskt" stöd från facilitatorer).* Etablerings- och genomförandeansvaret. Löser ut övergripande frågor. Fungerar som länken mellan strategisk inriktning och operativt verkställande.

Mikronivå: *Verksamhetsnära chefer och professionsgrupper från utförarverksamheterna.* Verkställande och löpande driftsansvar genom lokalt förankrade samordningsgrupper mellan region och kommun.

Etablering av ”parhästar”

Samverkande ”parförhållanden” på var sida om organisationsgränsen mellan regionen/ privat utförare och kommunen som gemensamt verkar utifrån de vägledande principerna.

Exempel hämtat från Samverkanssystemet, Skellefteå/Norsjö.

4 Säkra stödet för arbetet med den gemensamma planen

- En viktig start på det gemensamma arbetet är identifiera hur det stödet fungerar idag och vilka stödsystem som behövs framåt.
- En av de viktigaste uppgifterna för systemledningen är att lösa ut problem som står i vägen för att nå uppsatta mål i mikrosystemet.
- När planen för gemensam primärvård ska realiseras behöver det finnas en tillgänglig systemledning som prioriterar att lösa ut frågor som fastnat på mikronivå.

Ta del av lärande exempel:
Erfarenheter från systemledningen i Jönköpings län.

5 Gemensam uppföljning

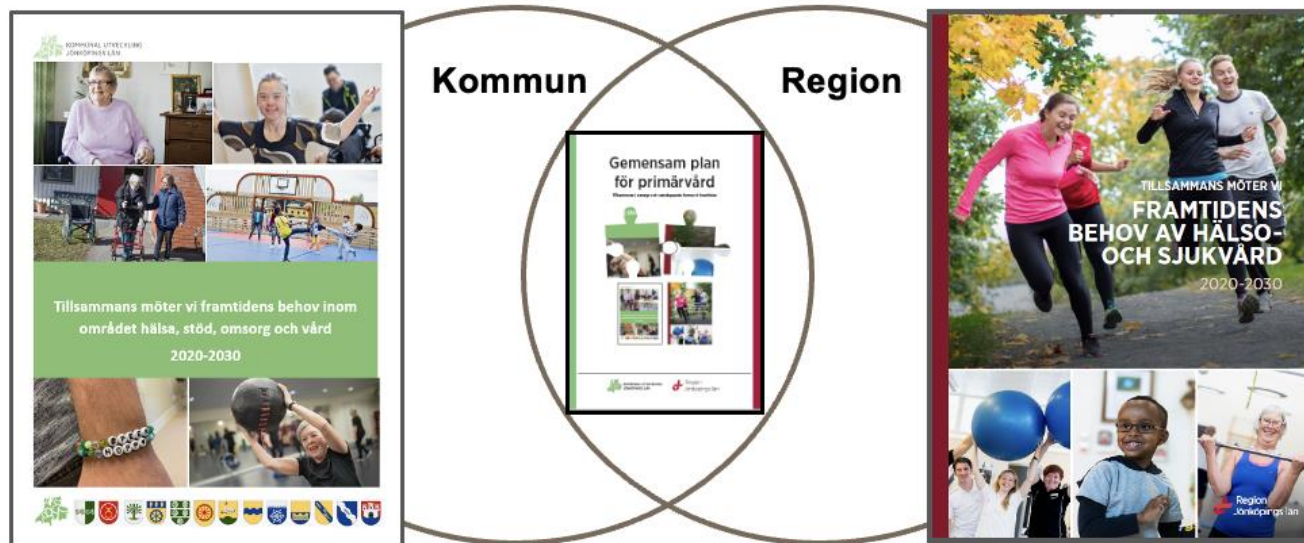
- Verksamheternas tillgång till gemensamma data för prioritering och förbättringsarbete är en förutsättning för utveckling.
- Ett viktigt steg är att diskutera och besluta hur de gemensamma resultaten ska följas.
- Ta fram uppföljningsmått som visar hur resultaten förbättras i det gemensamma arbetet.
- För att kunna följa hur arbetet leder mot överenskomna mål och svarar på invånarens behov, sker den gemensamma uppföljningen lämpligen på mikro-, meso- och makronivå.

Under 2023 pågår ett arbete för att ta fram ett ramverk för uppföljning av Nära vård.

Lärande exempel

Gemensam plan i Jönköpings län

- Ledningssystemet för samverkan i Jönköpings län; Region Jönköpings län och länets kommuner, verkar utifrån invånarens behov av gemensamma insatser av flera samverkande parter.
- Regionens och kommunernas strategiska dokument för omställning till Nära vård har funnits som grund i arbetet med att ta fram en plan för gemensam primärvård.

Gemensam plan i Jönköpings län

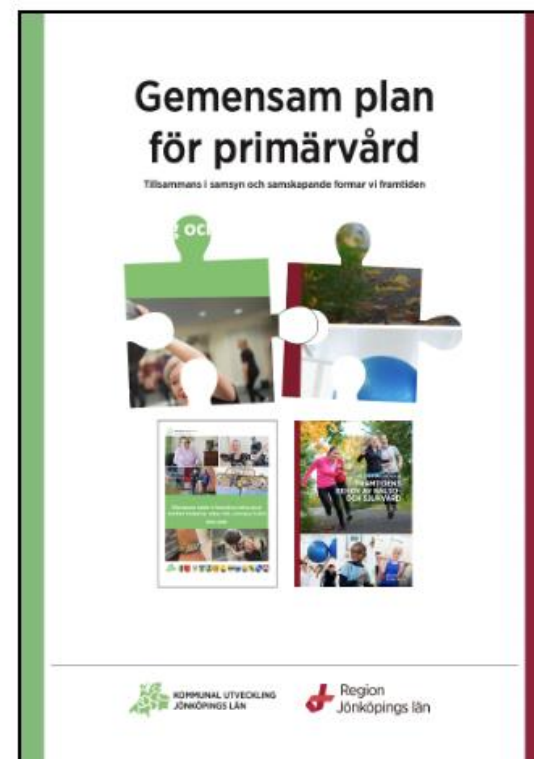
Den gemensamma planen innehåller:

- Strategisk och visionär viljeinriktning och målbild samt ledningssystem i samverkan.
- Konkretisering vad som ska ske på makro-, meso- och mikronivå.
- Uppföljning med mätningar och berättelser.

Ta del av intervjufilmer från Jönköpings län:

Erfarenheter från
systemledningen

Realisering av
planen

Gemensam plan för samverkan i Lidköping

Bakgrund

- Gemensam plan för samverkan mellan regional och kommunal primärvård i Lidköping är framtagen för att säkerställa en god och nära vård utifrån ett personcentrerat förhållningssätt.
- Planen tydliggör omfattning och former för samverkan.
- Planen är en bilaga till Närområdesplanen.

Gemensam plan för samverkan i Lidköping

Mål:

- Öka och säkerställa patientens delaktighet.
- Öka och säkerställa kontinuiteten för patient och medarbetare.
- Utveckla teamarbetet med/kring patienten.
- Öka och säkerställa tillgängligheten.

Ta del av
intervjufilm från
Lidköping

Samverkansstruktur Skellefteå/Norsjö

Bakgrund

- Närsjukvårdsområdet Skellefteå och Norsjö har utvecklat ett samarbete över hälso- och sjukvårdens och omsorgens olika verksamhetsgränser.
- Grunden för samverkanssystemet inom närsjukvårdsområdet kan beskrivas som tre olika nivåer av väl förankrade ledningsstrukturer; strategiskt, taktiskt och operativt.
- Inom respektive nivå finns en balanserad horisontell samverkan mellan region- och kommunföreträdare.

Ref: <https://meetingsplus.vll.se/welcome-sv/namnder-styrelser/halso-och-sjukvardsnamnden/mote-2022-09-22/agenda/fallstudie-styrssystem-for-samverkan-i-nara-var-d-skelleftea-nvo-slutversion-mars-2022pdf?downloadMode=open>

Samverkansstruktur Skellefteå/Norsjö

Under 2021 genomfördes en fallstudie i syfte att:

- Analysera vad som kan ses som framgångsfaktorer i detta samverkanssystem inom Skellefteå närsjukvårdsområde, och i till viss del riskerna.
- Se om dessa grunder i förlängningen är en möjlighet för att generiskt utveckla en form av gemensamt ledningssystem för en Nära vård genom en integrerad ledning mellan regioner och kommuner.

Ta del av intervjufilm från
Skellefteå

Ref: <https://meetingsplus.vll.se/welcome-sv/namnder-styrelser/halso-och-sjukvardsnamnden/mote-2022-09-22/agenda/fallstudie-styrsystem-for-samverkan-i-nara-var-d-skelleftea-nvo-slutversion-mars-2022pdf?downloadMode=open>

Mer information

Material, verktyg och lärande exempel
för arbetet med en gemensam plan
finns på skr.se